

HE 131/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annetun lain 6 ja 12 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annettua lakia ja sen voimassaoloa jatkettavaksi vuoden 2016 loppuun saakka. Lailla mahdollistettaisiin työkyvyttömyyseläkkeen lepäämäänjättäminen, ja se koskee sekä työeläkelakien että kansaneläkelain mukaisia työkyvyttömyyseläkkeitä. La-

kia sovelletaan myös työkyvyttömyyseläkkeenä myönnettyihin takuueläkkeisiin.

Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014 ja se olisi voimassa vuoden 2016 loppuun.

PERUSTELUT

1 Nykytila

Kansaneläkejärjestelmässä on ollut vuodesta 1999 mahdollista jättää työkyvyttömyyseläke lepäämään. Vuoden 2010 alusta voimaan tulleella työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämistä annetulla lailla (738/2009) työkyvyttömyyseläkkeen lepäämäänjättämismahdollisuus ulotettiin koskemaan myös työeläkelakien mukaisia työkyvyttömyyseläkkeitä sekä kansaneläkelain (568/2007) mukaisia määräaikaista työkyvyttömyyseläkkeitä. Lakia sovelletaan myös työkyvyttömyyseläkkeenä myönnettyihin takuueläkkeisiin. Laki on voimassa määräaikaaisena vuoden 2013 loppuun.

Työkyvyttömyyseläkkeen ohella ansaittavien työansioiden rajaa korotettiin takuueläkkeen suuruiseksi maaliskuun 1 päivästä 2011 alkaen ja samalla sen määrä sidottiin kansaneläkeindeksiin. Kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke jätetään lepäämään silloin, kun henkilön työansiot ylittävät 733,80 euroa kuukaudessa (vuoden 2013 indeksitasossa). Työeläkelakien mukaista täyttä työkyvyttömyyseläkettä saava voi ansaita eläkkeen rinnalla enintään 40 prosenttia työkyvyttömyyttä edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta, aina kuitenkin vähintään 733,80 euroa kuukaudessa. Täysi työkyvyttömyyseläke muutetaan osatyökyvyttömyyseläkkeeksi, jos sekä 40 prosentin raja että 733,80 euron raja ylittyvät, mutta ansiot ovat vähemmän kuin 60 % aiemmasta vakiintuneesta keskiansiosta vähintään vuoden ajan. Jos henkilö on osatyökyvyttömyyseläkkeellä, hän voi ansaita enintään 60 prosenttia työkyvyttömyyttä edeltävästä vakiintuneesta keskiansiosta, aina kuitenkin vähintään 733,80 euroa kuukaudessa. Osatyökyvyttömyyseläke jätetään lepäämään, jos sekä 60 prosentin raja että 733,80 euron raja ylittyvät.

Työkyvyttömyyseläke voi olla lepäämässä vähintään kolmen kuukauden ja enintään kahden vuoden ajan. Jos henkilön ansiotulot vähenevät alle laissa säädetyn ansaintarajan,

lepäämässä olleen työkyvyttömyyseläkkeen maksamista jatketaan ilman uutta työkyvyn arviointia. Voimassa olevat säännökset mahdollistavat siten sen, että työkyvyttömyyseläkkeen saaja voi kokeilla työssäkäyntiä ilman pelkoa työkyvyttömyyseläkkeen menettämisestä tai täyden työkyvyttömyyseläkkeen muuttamisesta osatyökyvyttömyyseläkkeeksi. Työkyvyttömyyseläkkeen voi jättää uudelleen lepäämään sen jälkeen, kun työkyvyttömyyseläkettä on välillä maksettu vähintään kolmen kuukauden ajan. Tuona väliaikana työansioiden määrä ei saa ylittää laissa säädettyä ansaintarajaa.

Työstä, jota tehdään työkyvyttömyyseläkkeen ollessa lepäämässä, karttuu uutta työeläkettä. Karttumaprosentti on sama kuin vanhuuseläkkeen rinnalla tehdystä työstä eli 1,5 prosenttia vuosityöansiosta. Jos henkilö haluaa jatkaa pysyvästi työelämässä kahden vuoden jälkeen, hänen työkyvyttömyyseläkkeensä lakkautetaan takautuvasti työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisestä lukien ja hänelle karttuu työkyvyttömyyseläkkeen lepäämisen ajalta uutta työeläkettä iänmukaisin karttumaprosenttein.

Työkyvyttömyyseläkkeen ollessa lepäämässä henkilön työssäkäymistä tuetaan maksamalla hänelle vammaisuuksista annetun lain (570/2007) mukaista 16 vuotta täytäneen ylintä vammaistukea, jonka määrä on 417,68 euroa kuukaudessa (vuoden 2013 indeksitasossa). Edellytyksenä vammaistuen maksamiselle on, että kaikki henkilölle myönnetyt työkyvyttömyyseläkkeet ovat samanaikaisesti lepäävinä. Lisäksi edellytetään, että henkilö on saanut välittömästi ennen työkyvyttömyyseläkkeen lepäämäänjättämistä eläkettä saavan hoitotukea, jonka tasoltaan korkeampi vammaistuki korvaa.

Jos työkyvyttömyyseläke on ollut lepäämässä, sen on oltava maksussa vähintään kolme kuukautta ennen kuin sen voi jättää uudelleen lepäämään. Kolmen kuukauden maksuedellytys lepäämisjaksojen välillä on koettu hankalaksi esimerkiksi tilanteissa,

joissa uusi työ on pitänyt vastaanottaa hyvin lyhyellä varoitusaajalla.

Työkyvyttömyyseläkettä sai vuoden 2010 lopussa lähes 260 000 Suomessa asuvaa henkilöä. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi vuonna 2010 lähes 25 000 Suomessa asuvaa henkilöä. Eläketurvakeskuksen tekemän selvityksen (Eläketurvakeskuksen raportteja 2010:5) mukaan työeläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkettä saavien työssäkäynnistä ja halukkuudesta ansiotyöhön kertoo, että täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavista 21 prosenttia halusi työhön. Osatyökyvyttömyyseläkettä saavista työhön halusi 7 prosenttia. Eläketurvakeskuksen rekisteritietojen mukaan täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavista 5 prosenttia kävi työssä, ja heistä valtaosa teki tai halusi tehdä satunnaista työtä ja vain muutamia tunteja viikossa. Osatyökyvyttömyyseläkettä saavista työssä kävi 68 prosenttia. Työssäkäynti oli yleensä säännöllistä mutta osaaikaista. Kaikkiaan alle 63-vuotiaista työkyvyttömyyseläkeläisistä noin 19 000 teki jonkin verran ansiotyötä ja työhön halukkaita oli yli 33 000.

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) on tullut voimaan vuoden 2013 alusta lukien ja sillä muutettiin työttömän työnhakijan määritelmää. Lain mukaan henkilö on työtön, mikäli hän ei ole työsuhteessa eikä työllistyy päätoimisesti yritystoiminnassa tai omassa työssään eikä ole päätoiminen opiskelija. Työttömän työnhakijan määritelmään ei enää sisälly työkykyisyyttä tai työmarkkinoilla käytettävissä oloa koskevia edellytyksiä. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi työkyvyttömyysetuutta saavat, työhakijaksi rekisteröityneet ja työtä tosiasiallisesti vailla olevat henkilöt, voivat ilmoittautua työttömiksi työnhakijoiksi. Tehdyllä muutoksella on selkeytetty sellaisen henkilön asemaa, jolla vamma tai sairaus vaikeuttaa työllistymistä sekä parannettu hänen mahdollisuuksiaan saada työllistymistä edistäviä palveluja.

Kansaneläkelaitoksen tilastojen mukaan kansaneläkelain perusteella myönnettyjä työkyvyttömyyseläkkeitä on määräaikaisen lain voimassaolon aikana jätetty lepäämään 1 058. Näistä noin 50 on lakkautettu 2 vuoden enimmäisajan täyttymisen vuoksi. Eläketurvakeskuksen tilastojen mukaan työeläkelakien perusteella myönnettyjä työky-

vyttömyyseläkkeitä on lain voimassaolon alusta jätetty lepäämään hieman alle 900. Näistä 107 on lakkautettu siksi, että ne ovat olleet lepäämässä laissa säädetyn enimmäisajan eli 2 vuotta.

2 Ehdotetut muutokset

Esityksen tavoitteena on tukea työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden työhön palaamista. Lain 6 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että työkyvyttömyyseläkkeen lepäämäänjättämiskäytön välissä edellytettävä aikaa lyhennettäisiin kolmesta kuukaudesta yhteen kuukauteen. Esitetyn muutoksen tavoitteena on, että työkyvyttömyyseläkkeellä olevilla henkilöillä olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet satunnaisten ja lyhytaikaisten töiden vastaanottamiseen.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että lain voimassaoloa jatkettaisiin vuoden 2016 loppuun, jotta lain vaikuttavuutta työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työllistymiseen pystyttäisiin arvioimaan paremmin. Lisäksi vuoden 2017 alusta on suunniteltu voimaantulevaksi merkittäviä työeläkelakien muutoksia, ja tässä vaiheessa ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi ehdottaa lakia säädettäväksi pysyvästi voimaan.

3 Esityksen vaikutukset

Lakia säädettäessä arvioitiin, että noin 200 henkilöä jättäisi vuosittain työkyvyttömyyseläkkeensä lepäämään ja että noin 100 henkilön arvioitiin saavan 16 vuotta täyttäneen ylintä vammaistukea.

Kansaneläkelain perusteella työkyvyttömyyseläkkeitä on ollut lepäämässä 493 marraskuussa 2011, 563 tammikuussa 2012, 578 heinäkuussa 2012 ja 594 elokuussa 2012. Ylintä vammaistukea on maksettu vuosittain noin 30 henkilölle, jotka olivat lain perusteella jättäneet työkyvyttömyyseläkkeensä lepäämään.

Työeläkelakien perusteella työkyvyttömyyseläkkeitä on ollut lepäämässä 518 vuonna 2010, 575 vuonna 2011 ja 533 vuonna 2012.

Esityksessä ehdotettujen muutosten arvioidaan vähentävän kansaneläkemenoja noin

1 miljoona euroa ja lisäävän vammaistukimenoja noin 500 000 euroa. Lisäksi työeläkemenojen arvioidaan vähentyvän noin 500 000 euroa.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön 11 päivänä huhtikuuta 2012 asettaman osatyökykyisten työllistymisen edistämisen toimintaohjelmaa valmistelevan työryhmän (STM021:00/2012) kanssa.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

6 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Lakiehdotus***Laki****työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annetun lain 6 ja 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annetun lain (738/2009) 6 §:n 2 momentti ja 12 §:n 1 momentti seuraavasti:

6 §

Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisen kesto ja eläkkeen lakkauttaminen

-----
Jos työkyvyttömyyseläke on ollut lepäävänä, sen on oltava maksussa vähintään kuukauden ennen kuin sen voi jättää uudelleen lepäämään.
-----

12 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2010 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2016.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 16 päivänä syyskuuta 2013

Pääministeri**JYRKI KATAINEN**Sosiaali- ja terveysministeri *Paula Risikko*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annetun lain 6 ja 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annetun lain (738/2009) 6 §:n 2 momentti ja 12 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisen kesto ja eläkkeen lakkauttaminen

Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisen kesto ja eläkkeen lakkauttaminen

-----
Jos työkyvyttömyyseläke on ollut lepäävänä, sen on oltava maksussa vähintään kolme kuukautta ennen kuin sen voi jättää uudelleen lepäämään.

Jos työkyvyttömyyseläke on ollut lepäävänä, sen on oltava maksussa vähintään *kuukauden* ennen kuin sen voi jättää uudelleen lepäämään.
-----

12 §

12 §

Voimaantulo

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2010 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2013.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2010 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta *2016*.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.